

نام درس: دنا و دانش زبانی

نام دبیر: غزاله صادق زاده

مبحث: ضمیر

پایه: هفتم-هشتم

مقطع: متوسطه ۱

معنا و مفهوم ضمیر

ضمیر، واژه ای است که معمولاً به جای اسم می نشیند و نقش های مختلفی در جمله قبول می کند. پس ضمیر نقش دستور زبانی نیست.

مثال: سارا کتاب **تو** را می خواست اما **من آن** را به **او** ندادم. (به ترتیب: مضاف الیه-نهاد-مفعول-متمم)

ضمیر به اعتبار نوع تقسیم بندی انواع گوناگونی دارد:

۱- ضمایر شخصی

۲- ضمایر مشترک

۳- ضمایر اشاره

۴- ضمایر پرسشی

۵- ضمایر تعجبی

۶- ضمایر مبهم

ضمایر شخصی

ضمایر شخصی شامل دو بخش منفصل (گسسته) و متصل (پیوسته) هستند.

(۱) **ضمایر شخصی گسسته:** این ضمایر به اسم پس از خود نمی چسبند: **من-تو-او-ما-شما-آن** ها (ایشان)

(۲) **ضمایر شخصی پیوسته:** این ضمایر به اسم پس از خود می چسبند: **م-ت-ش-مان-تان-شان**

نکته: شناسه ی فعل ها (م-ی-د-یم-ید-ند) در گذشته ضمیر متصل فاعلی نامیده می شدند.

نکته: کلمه ای که آخر آن **ه** باشد + ضمایر م-ت-ش = میان آن ها **الف** افزوده می شود خانه **ام** خانه **ات**

کلمه ای که آخر آن **الف/او** باشد + ضمایر م-ت-ش = میان آن ها **ی** افزوده می شود صدایم ابرویت

ضمایر مشترک

ضمایر مشترک سه کلمه ی **خود**، **خویش** و **خویشتن** هستند و جایگزین همه ی ضمیرهای شخصی می شوند.

خود را آماده ی سفر کردم. **خود** را آماده ی سفر کنید. من از حق **خویش** گذشتم.

این حرف ها را **خود** او می گفت.

من خود به چشم **خویشتن** دیدم که جانم می رود.

ضمیر خود گاهی برای تأکید بیشتر با ضمیر پیوسته یا اسم همراه می شود:

من **خودم** به شما گفتم. **خودِ سارا** گفت / **سارا خودش** گفت

در زبان ادبی بدون ضمیر: **من**، **خود** به شما گفتم

ضمایر اشاره

ضمایر اشاره همان کلمات این و آن و ترکیب است آن هاست که اگر همراه اسم بیایند صفت اشاره به حساب می آیند اما اگر به تنهایی و بدون همراهی اسم بیایند ضمیر اشاره هستند:

این-آن-همین-همان-چنین-چنان-این چنین-آن چنان-همچنین-همچنان-این سان-آن گونه-اینطور-این قدر
آن اندازه-آن قدر-همان اندازه-این همه-آن همه-این یکی-آن یکی-این یک-آن یک-آن دیگر-آن دیگری

این کتاب را به من بده. (این + اسم) **صفت اشاره** پیشین

این را به من بده. (این جانشین اسم شده) **ضمیر اشاره**

نکته: این و آن، او و ایشان گاهی با حرف اضافه به همراه می شوند: بدین، بدان، بدو، بدیشان

ضمایر پرسشی

ضمایر پرسشی همان کلمات پرسشی هستند که بدون همراهی اسم و به جای آن به کار می روند:

که؟ چه؟ کدام؟ کدامین؟ کجا؟ چند؟ چندان؟ چندان؟ چه قدر؟ چه میزان؟ چه اندازه؟

کدام کتاب را برداشتی؟ (کدام + اسم) صفت پرسشی

کدام را برداشتی؟ (کدام جانشین اسم شده) ضمیر پرسشی

ضمیر تعجبی

ضمایر تعجبی همان چه است وقتی که بدون همراهی اسم بیاید و شگفتی و تعجب را بیان کند:

چه کتاب مفیدی! (چه + اسم) صفت تعجبی

چه مفید! (چه جانشین اسم شده) ضمیر تعجبی

ضمیر مبهم

ضمایر مبهم بدون همراهی اسم می آیند و به چیز یا کسی مبهم اشاره می کنند:

هر-همه-هیچ-یکی-دیگر-دگر-دیگری-دیگران-یکی دیگر-کسی-هرکس-هرچه-هیچ کدام-هیچ یک-

هر که-هرچه-فلان-بهمان-این و آن-کمی-قدری-بسی-بسیاری-خیلی-اندکی-برخی-بعضی-پاره ای-خیلی ها-

چند-چندتا-چندی و ...

همه ی شاگردان به معلم احترام می گذارند. (همه + اسم) **صفت مبهم**

همه به معلم احترام می گذارند. (همه جانشین اسم شده) **ضمیر مبهم**

مجمع آموزشی هوشمند خدیجه کبری (س)

www.kksec.org

<https://instagram.com/khadijekobra1368>